

Michał Banaś

Streszczenie rozprawy doktorskiej

PREZYDENCI A KOALICJE GABINETOWE W III RP

Podstawowym celem rozważań podjętych w niniejszej rozprawie było przeanalizowanie i określenie uwarunkowań oraz mechanizmów wpływu prezydentów na formowanie, funkcjonowanie i ustawianie koalicji gabinetowych w Polsce w latach 1991-2015. Dążąc do realizacji tego zamiaru, autor skupił się na praktyce politycznej czterech piastunów urzędu głowy państwa w RP – Lecha Wałęsy, Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego oraz Bronisława Komorowskiego. W dysertacji omówiona została nie tylko aktywność wskazanych osób, ale również determinanty podejmowanych przez nich działań.

Rozprawa składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia. W rozdziale pierwszym autor omówił główne aspekty teoretyczno-metodologiczne przeprowadzonej analizy. Wyjaśnił w nim pojęcie koalicji gabinetowej, scharakteryzował główne orientacje i podejścia w studiach nad aliansami rządowymi, a także przedstawił najważniejsze koncepcje i typy tego rodzaju sojuszy. Ponadto wyeksplikował model „cyklu życia” koalicji rządowej, identyfikując i omawiając przy tym poszczególne etapy tego procesu. Ponadto wyjaśnił skonstruowany przez siebie model analityczny, który został wykorzystany do realizacji założonego wcześniej celu badawczego.

W rozdziale drugim scharakteryzowano osobowe uwarunkowania wpływu prezydentów na poszczególne etapy „cyklu życia” koalicji gabinetowych w Polsce w omawianym przedziale czasowym. Autor omówił w nim ścieżki kariery oraz doświadczenia wybranych piastunów urzędu głowy państwa przed objęciem zajmowanego przez nich stanowiska. Ponadto podjął próbę określenia cech ich usposobienia, zestawiając je z modelami osobowości demokratycznej i autorytarnej.

W rozdziale trzecim przedstawiono instytucjonalne uwarunkowania oddziaływania prezydentów na działalność sojuszy rządowych. Autor przeanalizował w nim reżim polityczny oraz model prezydentury jako normatywne ramy zaangażowania głowy państwa w „cykl życia” koalicji gabinetowych. Wskazał też, którymi ze swoich konstytucyjnych uprawnień prezydent mógł posługiwać się, chcąc wpływać na formowanie, funkcjonowanie i ustawianie aliansów.

W rozdziale czwartym przedstawiono kontekstualne okoliczności oddziaływania głowy państwa w RP na sojusze rządowe. Zgodnie z wykorzystanym modelem analitycznym autor

zaliczył do nich właściwości systemu partyjnego na poziomie parlamentarnym, atrybuty powstających w Polsce koalicji oraz istnienie lub brak sytuacji kohabitacyjnej.

W rozdziale piątym przeanalizowano zaangażowanie wybranych prezydentów w formowanie, funkcjonowanie i ustawianie sojuszy gabinetowych. Autor omówił w nim m.in. cele poszczególnych piastunów urzędu głowy państwa, formy ich aktywności oraz narzędzia, jakimi się posługiwali. Jednocześnie wskazał, w jaki sposób na ich postępowanie reagowali pozostali uczestnicy przetargów koalicyjnych.

Podjęte rozważania pozwoliły na przetestowanie sześciu hipotez: H_1 – prezydenci o partyjnej ścieżce kariery politycznej aktywniej wpływają na formowanie, funkcjonowanie i ustawianie koalicji gabinetowych, niż ci, których doświadczenia przystają do modelu apartyjnego; H_2 – piastuni urzędu głowy państwa o cechach przystających bardziej do modelu osobowości autorytarnej aktywniej wpływają na poszczególne etapy „cyklu życia” sojuszy rządowych, niż osoby bliższe modelowi osobowości demokratycznej; H_3 – pomimo zmian przepisów konstytucji, zawężających możliwości oddziaływania prezydenta na koalicje gabinetowe, wpływ piastunów urzędu głowy państwa na poszczególne etapy „cyklu życia” sojuszy rządowych nie uległ rzeczywistemu ograniczeniu; H_4 – prezydenci aktywniej oddziałują na formowanie, funkcjonowanie i ustawianie aliansów gabinetowych w sytuacji dużej fragmentacji i polaryzacji systemu partyjnego, niż wtedy, gdy charakteryzuje go relatywnie wysoki poziom koncentracji i bliskości genetyczno-programowej wchodzących w jego skład ugrupowań; H_5 – piastuni urzędu głowy państwa aktywniej wpływają na poszczególne etapy „cyklu życia” sojuszy proporcjonalnych i złożonych z relatywnie dużej liczby partii, niż na koalicje dysproporcjonalne i sformowane z niewielkiej liczby ugrupowań; H_6 – w trakcie sytuacji kohabitacyjnej prezydenci aktywniej wpływają na funkcjonowanie aliansów gabinetowych oraz procesy prowadzące do ich ustania, niż w sytuacji, gdy w sojuszu uczestniczy lub wspiera go przychylnie im ugrupowanie.

Konkludując rozważania, autor stwierdził, że jedna hipoteza (H_3) okazała się w pełni prawdziwa, trzy (H_4 , H_6 i H_2) – potwierdziły się częściowo, wobec jednej (H_5) nie można wyciągnąć jednoznacznych wniosków, a jedna (H_1) w ogóle nie znalazła uzasadnienia w przeprowadzonej analizie.

Słowa kluczowe:

prezydent, wpływ, koalicja gabinetowa, rząd, Polska, Rada Ministrów, rywalizacja polityczna